

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 69 (1984)
Heft: 23

Artikel: La funcziun dallas intituziuns socialas enteifer la diaconia dalla Baselgia
Autor: Mäder, Otmar
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881624>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 18.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

La funcziun dallas instituziuns socialas enteifer la diaconia dalla Baselgia

dad Otmar Mäder

Referat da monsignur uestg Otmar Mäder, tenius ils 31 da mars 1982 a Luzern, a caschun dalla festividat dil giubileum da 50 onns «Uniun dallas instituziuns socialas catolicas dalla Svizra».

Per romontsch da sora Florentina Camartin

I. Motivaziun e caracterisaziun dall'activitad sociala cristiana

Resumada d'entgins aspects da grond'impurtonza sco basa per ulteriuras reflexiuns:

a) Motivaziun:

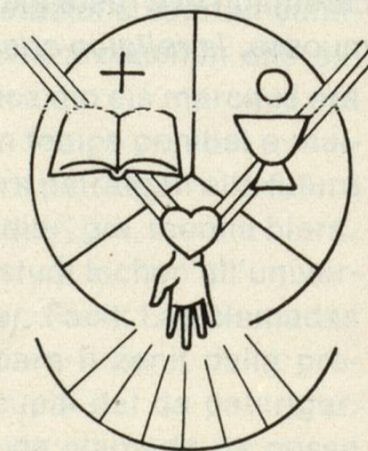
Mintga activitad cristiana cumpeglia treis postulats:

- l'annunziaziun digl evangeli,
- la celebrazion dalla liturgia,
- il survetsch al proxim, numnaus diaconia.

Quels treis postulats s'audan nundispensablamein ensemen. L'annunziaziun digl evangeli e la celebrazion dalla liturgia ston purtar fretg ella diaconia. La diaconia denton sto adina s'orientar al plaid divin ed era vegnir integrada ella liturgia. La diaconia vivida e praticada en quei senn ei in element impurtont per la credibladad dil priedi e per la sinceradad dall'acziun liturgica.

La diaconia, quei vul dir: survir e segidar culs concarstgauns ei in agir che pretenda noblezia dil cor. La diaconia che se basa sils elements dalla cardientscha e dil survetsch divin daventa aunc pli preziosa che quei ch'ella ei gia ord atgna valor.

La diaconia cristiana anfla sia motivaziun els suandonts quater facturs:

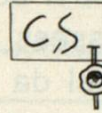
1° Egl exempel ed ella ductrina da Cristus.

2° Ella missiun ed egl engaschament dalla Baselgia.

3° Els documents dil concil e quels dalla sinoda dils uestgs e dallas sinodas dils uestgius svizzers.

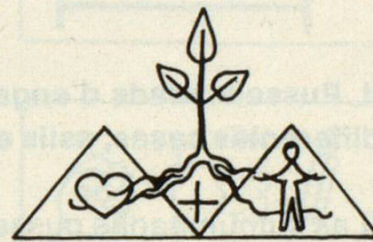

4° Ella historia dalla Baselgia.

b) Il character special dalla diaconia cristiana ed ecclesiastica:

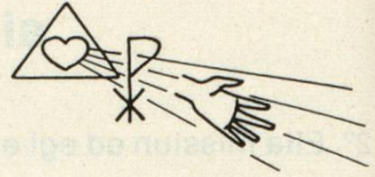
1. La caritas cristiana e la lavur sociala dalla Baselgia ha ina motivaziun pli profunda che motivs sulettamein humanistics. Ella ha sias ragischs ella carezia tier Diu ed en las consequenzas che quella carezia ha en risguard viers il concarstgaun. Vera carezia proximala sto flessegiar ord la carezia tier Diu ed ei en medem mument il barometer da nosa carezia tier Diu. Ella ei in duer permanent dil cristian che renconuscha che mintga carstgaun ei scaffius tenor la semeglia da Diu.

2. La caritas cristiana ed igl engaschament social dil cristian risguarda seriusamein tut ils basegns dil carstgaun, ton ses basegns per siu beinstar terrester sco ses basegns per siu salit perpeten. Nies survetsch caritativ serestrenscha mai mo sin aspects religius e mai mo sin aspects mundans.

3. La caritas cristiana ei adina era annunziaziun dil salit e dalla carezia divina. La caritas cristiana sto annunziar la buontad dil Segner che s'empatscha da mintga miseria humana. L'activitad caritativa ei buca proselitissem, mo-bein perdetga dalla carezia da Diu pils carstgauns.

4. La carezia cristiana sto esser radicala: il cristian duei buca dar semplamein enzatgei da siu possess, mo-bei duei sespruar d'imitar igl exempel da Cristus e parter sia ventira cun ses concarstgauns. En cass extrem sto el perfin esser prompts da riscar si'atgna veta per siu concarstgaun.

5. La carezia cristiana pretenda engaschament optimal pils auters. Il cristian astga buca ver en egl en emprema lingia mo siu agen beinstar, anzi, el ei obligaus da tonscher maun e segidar cun siu concarstgaun.

II. Pusseivladads d'engaschament per la diaconia dalla Baselgia en las differentas casas, asils ed instituts

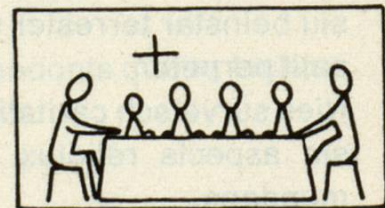
(Las sutnumnadas pusseivladads san esser colligiadas ina cun l'otra en pliras variantas. Nus numnein cheu mo ils elements principals da quelas activitads.)

Scola ed educaziun:

p.ex. oravontut en internats e collegis.

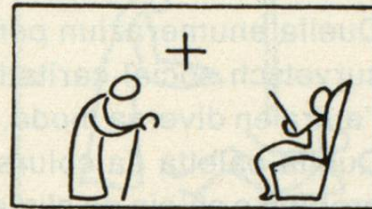
Casas d'affons:

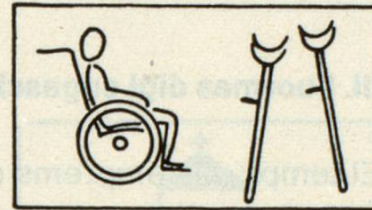
Casas per impedi:
(seigi corporalmein ni spirtalmein)

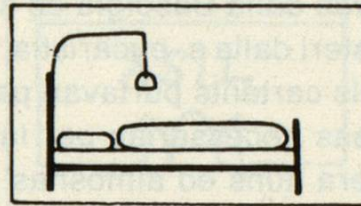
Asils da vegls:

Asils da tgira:

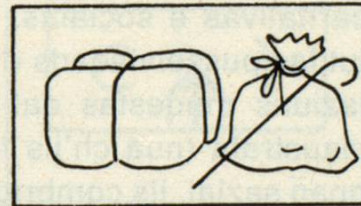
Spitals:

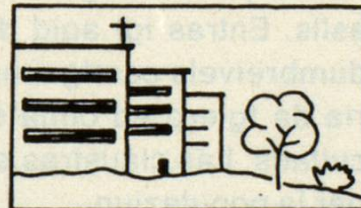
*Internats per affons e giuvenils donnegiai entras
igl ambient:*

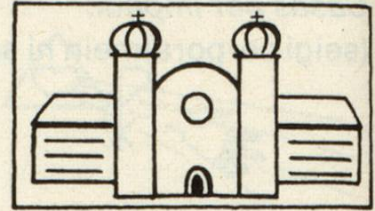
Hospezis per fugitivs ed emigrai:

Instituts da scolaziun e da rehabilitaziun:

Claustras e beneficiats:

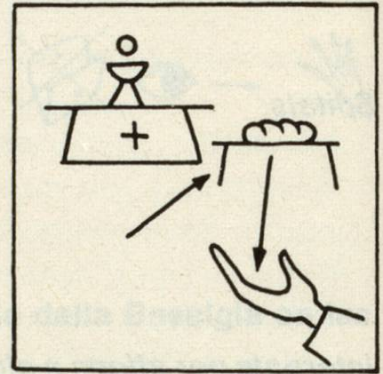
Quella enumeraziun persula muossa ch'ei dat biaras variantas d'agid e survetsch social caritativ e che quellas san esser cumbinadas ina cun l'otra en diversa moda, p.ex. scola ed internat.

Quella paletta da colurs aschi variablas presenta era ina mischeida da problems ch'ei da sligiar.

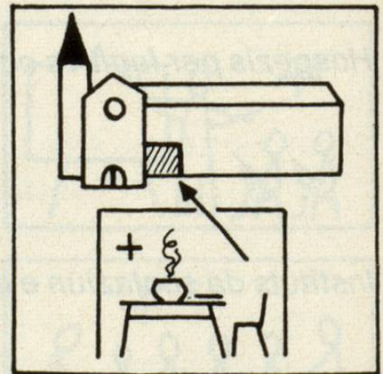
III. Fuormas digl engaschament social e dalla caritas cristiana

El temps dils emprems cristians han ins tschentau igl engaschament social e las ovras caritativas dalla Baselia en stretga relaziun cun il misteri dalla s. eucaristia.

Ils cartents portavan perquei buca mo las causas necessarias per la sontg'unfrenda, mobein era duns ed almosnas pils paupers e basignus. Pli tard han ins remplazzau quels duns naturalis cun l'unfrenda da daners che nus vein aunc oz e che vegn duvrada per survetschs socials e caritativs.

Dapi ch'ins ha fundau cuminonzas religiusas e claustras ein quellas s'engaschadas en ovras caritativas e socialas. Lur engaschi cumpeggia tut las pusseivladads d'agid, seigi quei ellas relaziuns mudestas dalla stivetta sper la porta claustrala (nua ch'ils fomentai vegnevan e vegnan saziai, ils combrigiai consolai, ils basignus susteni) ni en engaschi permanent en casas ed asils. Entras igl agid dallas claustras han nundumbreviels carstgauns cumbrigiai ed en miseria da tgierp ed olma saviu surmuntar lur difficultads. Las claustras ein adina ina benedicziun per la populaziun.

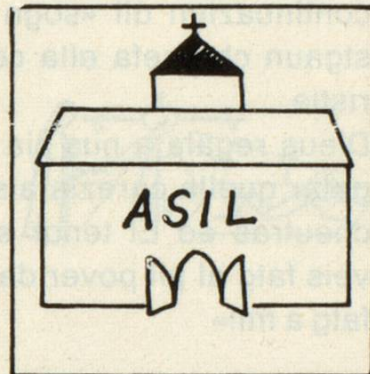

Igl engaschi missiunaric pli intensiv dalla Baselia e la fundaziun dils divers uordens religios e dallas congregaziuns cun activitad oravontut sociala han aviert novas dimensiuns e fuormas d'agid.

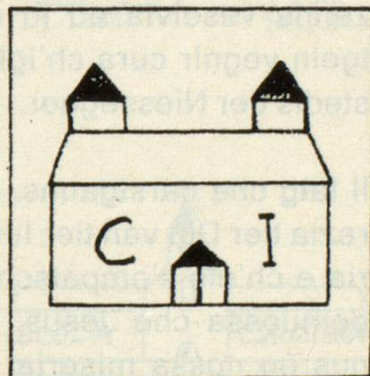
Ins spetga buca pli entochen ch'enzatgi vegn e splunta per agid, anzi ils members da quellas cuminonzas religiosas han entschiet ad encurir e visitar ils basignus leu nua ch'els vivan, en lur ambient da paupradad, miseria e disfortuna. Quei ei il cass en biars loghens dalla missiun ed en loghens d'epidemias, da catastrofas ed autras miserias.

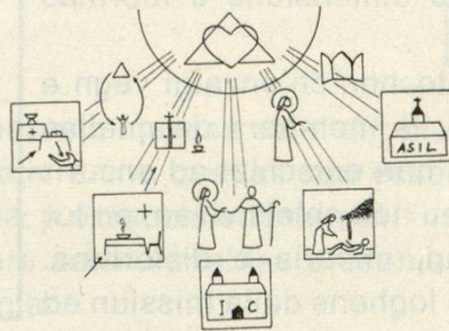
Plaunsiu han ins fundau pli e pli bia asils ed instituziuns ellas qualas persunas che vegnan buc a frida cun l'atgna miseria pon vegnir recepidas. En quellas casas anflan ellas schurmetg, agid e promoziun da lur qualitats.

Cun il svilup dalla scola cristiana han ins fundau internats, collegis ed instituts. Quellas instituziuns porschan alla generaziun giuvna ina educaziun e scolaziun che munta in solid fundament per lur activitad futura.

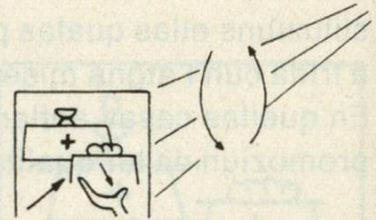

En tut quellas differentas fuormas d'activitad cristiana ecclesiastica, caritativa e sociala semuossan plirs aspects dalla carezia ch'il Segner ha per ses affons:

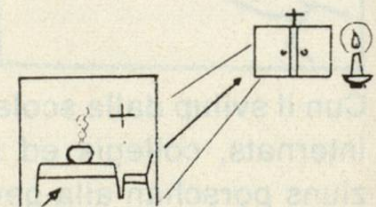

L'emprema fuorma dalla caritas cristiana ei ina continuaziun dil «sogn brat» denter Diu e carstgaun che sefa ella celebraziun dalla s. eucarestia.

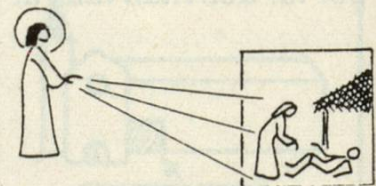
Dieus regala a nus sia carezia. Nus astgein regalar quella carezia als paupers e returnar ella cheutras ad El tenor siu plaid: «Quei che vus veis fatg al pli pover da mes frars, quei veis vus fatg a mi!»

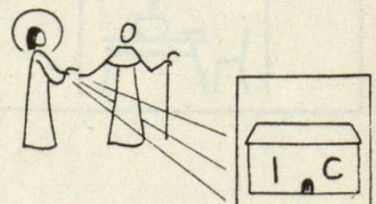
La fuorma d'activitad caritativa che vegneva e vegn praticada ellas claustras serradas ei in'enzenna veseivla ed in mussament che nus astgein vegnir cura ch'igl ei cun nos quitaus e fastedis tier Niessegner.

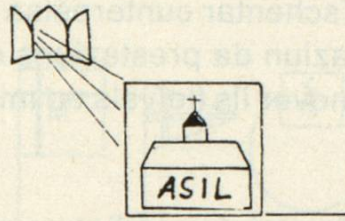
Il fatg che carstgauns, ch'ein tschaffai dalla carezia tier Diu van tier lur concarstgauns en miseria e ch'els s'empatschan dad els plein carezia demuossa che Jesus, che ha cumpassiuon cun nus en nossa miseria, vul adina puspei vegnir tier nus.

Ils loghens da scolaziun, p. ex. collegis ed instituts, regordan nus alla verdad che Dieus pren nus serius, ch'el pren nus era adina puspei pil plaid e ch'el giavischa nies engaschament.

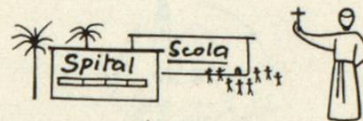
Las casas, ils hospèz, instituts ed asils, spitals e scolas duegien esser fermas perdetgas per la verdat che Dieus vul esser nossa patria e ch'el vul dar a nus in di schurmetg beau e definitiv en siu reginavel.

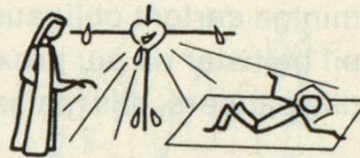
IV. La caritas cristiana ha en egl ils sequents aspects

Situaziuns e temps per la missiun.

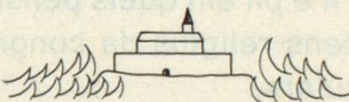
Annunziar igl evangeli en moda fascinonta, incantar per la cardientscha.

Purtar agid e cunfiert als carstgauns en temps da miseria, p.ex. en temps da malsogna ni en cass da disgrazias. Quei sa il singul cristian mo entras ina sincera carezia tier nies Spindrader. Entras quella carezia vesa el era Cristus el con-carstgaun che pitescha.

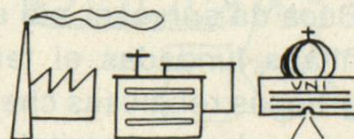
Mussar la via en temps furius da nuncardientscha e da decadenza morala. Schurmegiar e salvar entras bien exempel e distanza dad excess.

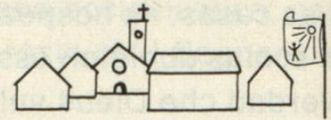
En temps da cumbats culturals cun spért anti-crist garantir la scolaziun da fermas persunalitads (ord omisduas schlatteinas) en pievel e cader catolic. (Scolas claustralas, collegis, instituts etc.)

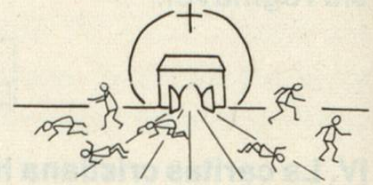
Segirar alla giuventetgna, oravontut en temps da malruaus social e da desorientaziun dil senn per las veras valurs, scolaziun ed infirmaziun en principis cristians.

Tschentar cunterpeisa alla tendenza da survale-
taziun da prestaziuns cun prender serius e pro-
mover ils fleivels ed impedi.

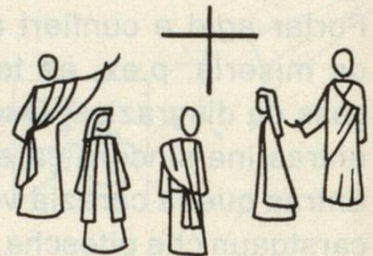

Esser intermediatura per tut quels che san buca
crer e buca urar. Crer, urar ed agir en fideivla-
dad era per quels che ein desorientai en temps
da viriveris ed anticristianissem.

V. Purtaders digl engaschament social e dalla caritas cristiana

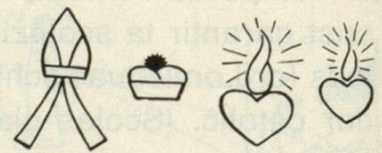
All'entschatta dil cristianissem sesenteva
mintga cartent obligaus da prestar siu pusseivel
pil beinstar da siu proxim, oravontut pil beinstar
dils paupers, dils malsauns ed impedi.

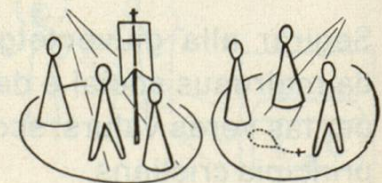
Pli e pli ein quels pensums vegni surpri dils uor-
dens religios da congregaziuns ed instituts se-
culars.

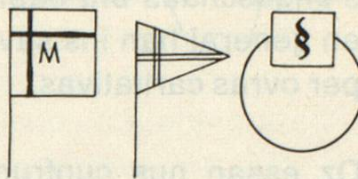
Adina puspei han spirituals ed uestgs, sco era
singulas persunalitads che possedevan cla-
mada e carisma speciala per igl apostolat dau
novs impuls ad instituziuns existentas, ni fundau
e tgirau cun gronda carezia e perseveronza no-
vas ovras socialas.

Buca da surveser ein en quei connex las frater-
nitads fundadas el temps medieval ed outras
gruppas religiosas che vevan savens per mira in
engaschament caritativ social.

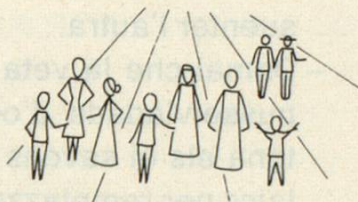
El 19avel tschentaner han ins fundau numerusas uniuns e gruppas cun interess e prestaziuns da tempra caritativa e sociala che sebasan sin motivaziuns religiusas. Els davos decennis han uniuns cun miras concretas funcziunau oreiframain sco purtadras d'instituziuns social-caritativas. Per part existan ellas aunc oz e prestan la-vur da vaglia.

En nos dis sesarvan nossas pleivs pli e pli a quels pensums. En quei process giogan las differentas «gruppas d'acziun» ed ils cussegls dallas pleivs ina rolla impurtonta.

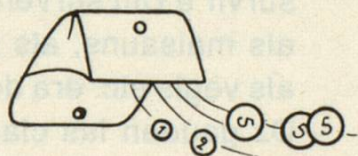

Pli e pli stuessen nus svegliar il senn da responsablidad da tut ils cartents per ils pensums socials e caritativs dalla Baseligia sinaquei che il spért da solidaritad che regeva denter ils emprems cristians uneschi nus pli e pli.

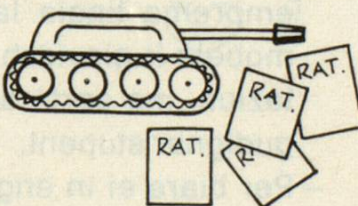
VI. Problems hodierns

El temps da crisa denter las duas uiaras mundialas muncavan dapertut ils daners. Quei ha era giu consequenzas per nos asils, instituts, spitals etc. La munconza da daners ei era stada in dils motifs per la fundaziun d'ina uniun per las instituziuns socialas catolicas dalla Svizra (SKAV).

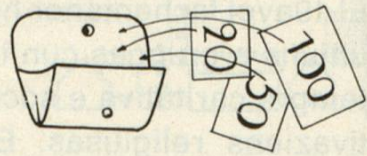

Duront la secunda uiara mundiala han nos asils, scolas e spitals giu da sbatter cun grondas difficultads muort la raziunalisaziun da victualias, da textilias e da material da brisch.

Gest en quellas difficultads ha la SKAV purtau grond agid a nossas instituziuns.

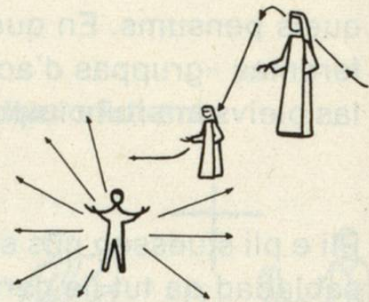
Suenter la secunda uiara mundiala ei il stadi s'engaschais bia dapli en caussas socialas ed en general han ins saviu impunder dapli daners per ovras caritativas.

Oz essan nus cunfruntai denter auter cun ils suandonts gronds problems:

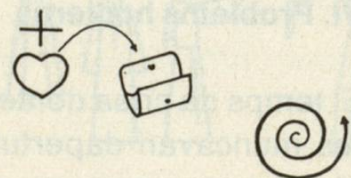
1. munconza da personal:

- las claustras san buca pli metter a disposiziun soras avunda per ils basegns da nossas instituziuns. Muort la munconza da soras giuvnas (oz sedecidan gie mo pli paucas giuvnas per la veta claustrala cun apostolat) san soras che han luvrau ina veta ora e pon ca pli vegnir remplazzadas, aschia che las claustras ein sfurzadas da dar si ina casa suenter l'otra.
- Damai che la veta moderna porscha tontas pusseivladads d'occupaziun alla giuventegna eis ei savens era grev d'anflar avunda laics per remplazzar las soras che partan.

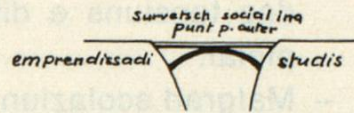

2. La motivaziun per in tal engaschament ei oz in'otra che pli baul:

- Pli baul eran ins motivaus per la lavur sociala entras aspects religius. Il patratg da survir a Diu survend als paupers, als orfens, als malsauns, als affons, alla giuventetgna, als vegls etc. era dominants.
- Oz gaudan las clamadas socialas aunc pulita stema dil pievel e muort igl agid dil stadi ei il survetsch social pagaus endretg e magari fetg bein. Perquei ei la motivaziun per eleger talas clamadas beinduras buca pli en emprema lingia la perschasiun religiusa, mobein il giavisch da guder ina certa reputaziun, ina certa affirmaziun da sesez e da gudignar stupent.
- Per biars ei in engaschament social mo ina «staziun» ni ina «fasa transitorica», ina punt

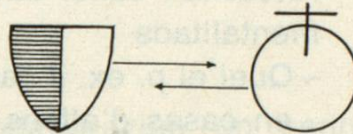

per contonscher in'otra mira. Quei caschuna numerusas mutaziuns enteifer il personal e smasa las pusseivladads per relaziuns constantas ch'ils confidai drovan.

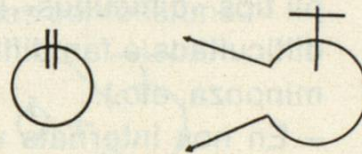
3. Gest sil camp dalla caritas e dils pensums socials ston ins constatar tscheu e leu certas tensiuns denter il stadi e la Baselgia. Pli baul sempitschava mo la Baselgia da bia survetschs. Oz s'engascha era il stadi.

- Quei porta gronds avantatgs, mo era ses problems. Il stadi surpren per part pensums d'organisaziun (recepziuns e controllas, etc.) ed impunda considerabels mieds finansials. Persuenter tschenta el era pretenziuns e fa perscripziuns da maniera che l'activitad religiosa ei buca pli schi levamein pusseivla en quellas casas sco pli baul.

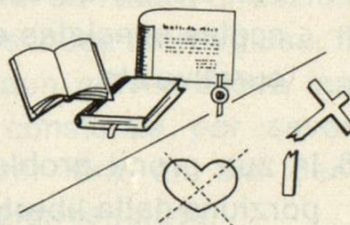
4. Suenter il 2. concil vatican ein las diversas confessiuns s'aviartas ina viers l'otra era en lur activitad social-caritativa.

- Quei svilup ei da beneventar zun fetg per quei che la collaboraziun sin quei camp porta biars avantatgs.
- Tonaton sa quella coordianziun era provocar grondas difficultads e problems.

5. In grond problem sepresenta era en risguard dalla scolaziun dils engaschai.

- Oz mett'ins gronda peisa sin ina scolaziun optimala. Diplomands e diplomandas sorteschan dallas diversas scolas cun enormas enconuschientschas scientificas e specificas e cun tontas bunas ideas che ein bein-savens aunc buca experimentadas e che selain buca senz'auter realisar el plaz da lavur, damai che la pratica s'accorda buc adina cun la teoria. Ils differentes meinis e las diversas metodas san caschunar gron-

das tensiuns e difficultads denter ils em-
ploiai.

- Malgrad scolaziun extendida ston ins bein-savens era constatar che certas qualitäts da niebel character mauncan als emploiai e che lur perschuasiun religiosa ei fetg fa-lombra.

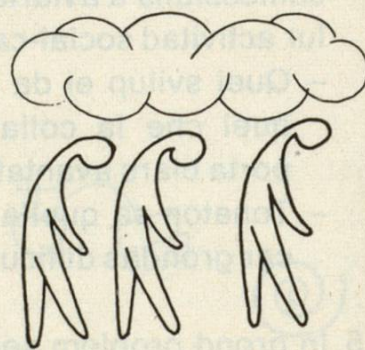
6. Ils cussadents da nossas instituziuns secrec-
ruteschan ozildi savens da pliras naziuns e
mentalitäts

- Quei ei p. ex. il cass tiels affons e giuvenils en casas d'affons ed en internats. Quei ei era il cass tier ils geniturs dils affons, che han gie ina grond' influenza sind quels.
- Cheutras ein educaturs e scolasts tschentai avon novs e grevs problems.

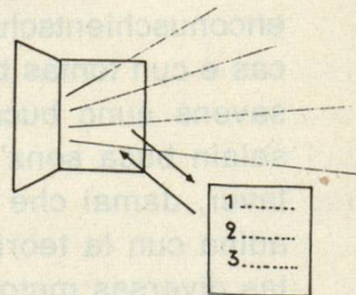
7. La constellaziun dils cussadents en nossas
casas socialas ed en nos internats ei ozildi in'
autra che quella d'avon onns. Nus vein oz da-
pli tips «difficultus» (affons ni carschi che han
difficultads e fan difficultads en scola, ella cu-
minonza, etc.).

- En nos internats vegnan dapli affons e giuvenils ord famiglias «beinsituadas» (talas da rihezia anetga) scolai ed educai che affons ord famiglias da relaziuns mudestas. Quei svilup ei sefatgs entras la decentralizaziun dallas scolas cantunalas ed entras l'existenza da scolas medias regionalas e scolas specialas en risguard da pedagogia curativa etc..

8. In zun grond problem sepresenta ellas pro-
porziuns dalla libertad, che vegn propagada e
pretendida e la disciplina che ei necessaria.

- La tensiun che nescha ordlunder ei in problem general perquei che la giuventetgna pretenda adina dapli libertad, schegie

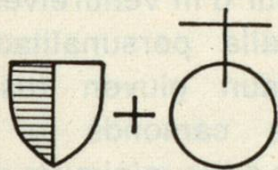

ch'ella ha gia biaras pusseivladads per gu-
der la libertad che vegn concedida (entras
daners e mobilitad).

- Muort las influenzas d'ordvart vegnan edu-
catur els internats adina puspei confruntai
cun pretensiuns da libertads ch'ins sa buca
conceder en internats. Quei caschuna gron-
das tensiuns.

VII. Pensums actuals

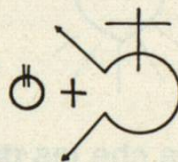
En tuttas domenas d'enga-
schament social-caritativ ei
la collaboraziun denter stadi
e Baselia indispensabla.
Ella porta bia avantatgs e sto
vegnir tgirada cun quitau.

Denton: La valor digl en-
gaschament ord perschua-
siun religiosa astga buc ir a
piarder. La Baselia sto con-
siderar igl engaschament
social e las ovras caritativas
sco pensums che s'audan
adossai a sia missiun. Ella
astga mai vegnir suttamessa
diltuttatfatg allas ordras dil
stadi, mobein sto veramein
saver operar sco Baselia.

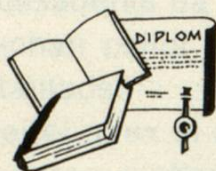
La collaboraziun en senn
ecumenic ei necessaria era
egl engaschament social,
pertgei ch'ei va cheu per
postulats als quals tut las
confessiuns cristianas ein
obligadas. Ultra da quei han
biars affons e giuvenils en
nos internats geniturs da dif-
ferentas confessiuns.

Denton: La direcziun da ta-
las instituziuns duein ver ca-
racter confessiunal ed astga
buca vegnir stratga baul en
ina, baul en l'otra direcziun
da perschua siun religiosa. Il
carstgaun giuven drova ina
certa constanza per saver
s'infirmir era en sia per-
schua siun religiosa.

La scolaziun e perfecziun permanenta dil persunal ei senza dubi necessaria. Igl ei perquei era impurtont ch'ins metti peisa sin scolaziuns renconuschidas e sin la terminaziun dils studis cun examens.

Denton: Las qualitats d'in bien caracter e la perschua-siun religiosa astgan buca vegnir negligidas ed ir a piarder.

Secapescha che las pagas e las prestaziuns socialas dils emploiats ston esser regladas. Medemamein sa negin vegnir obligaus ad in tal survetsch per veta duronta. La libertad persunala sto era esser garantida en quei risguard.

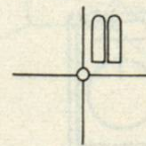
Denton: Ils engaschai ston adina esser conscients che lur motivaziun per quei survetsch duei esser il giavisch da gidar e buc en emprema lingia il giavisch da gudi-gnar. Ils educaturs ston era esser cunscients da lur responsablada viers ils affons partenent il contact videnceivel ch'ei da gronda muntada. Els ston far tut il pusseivel per promover e mantener bunas relaziuns.

En favur d'in ventireivel svilup dalla persunalitad dil carstgaun giuven restrensch'ins camonds e scamonds ad in minimum absolut. Era en internats duei il giuvenil buca stuer ver il sentiment d'esser serraus en.

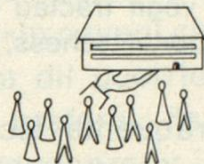
Tonaton: sto il giuvenil s'endisar ad in bien uorden ed emprender da tschentar accents tenor valurs buca mo materialas.

Secapescha che nos asils ed instituts han lur pensums specials e han gronda funcziun e muntada enteifer nossa societad. Adina vegn ins ad esser visaus vi sin talas instituziuns.

Tonaton: sto il senn da responsablidad dall'entira populaziun vegnir promovius, sch'ins vul che nossas instituziuns vegnien purtadas er egl avegnir cun ton idealissem sco tochen dacheu.

In siemi

Raoul Follerau raquenta:

jeu hai semiau d'in um
ch'ei cumparius avon il tron da

Niessegner schend:

«Mira, miu signur e miu Diu,
jeu hai observau tia lescha,
hai fatg nuot malgest,
nuot dil schliet,
commess buc in malfatg,
mes mauns ein schubers.»

«Gie, daveras, gnanc da dir»,
ha Niessegner rispundiu,
«tes mauns ein schubers,
mo els ein vits!»

*

La ventira anflein nus buca
sche nus tscherchein ella.
Ella s'avischina bufatg
duront che nus segidein
cun nies concarstgaun.

*

Tgi ch'ei sin via viers il parvis
survegn magari vischigias.